

Magdalena Popek

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

***Dotychczasowe osiągnięcia w zakresie badań
nad postawami studentów
Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu***

***Developments in research on Poznan university
of economics students'***

Key words: *University of Economics students' attitudes; career; family life*

Wstęp

Głównym celem przedstawionego w artykule badania jest ukazanie czynników pod wpływem których młodzi ludzie podejmują decyzję o swojej karierze zawodowej i życiu rodzinnym. Przystępując do identyfikacji czynników kształtujących postawy młodzieży przyjęto, iż na określenie postawy przez jednostkę wpływ ma rodzina (rodzice, dziadkowie, rodzeństwo), szkoła, środowisko kolegów, kościół i mass media, przy czym założono że najistotniejszym czynnikiem jest rodzina pochodzenia.

W badaniu podjęto próbę określenia, co w opinii młodzieży stanowi o sensie życia poprzez identyfikację wartości, które nadają sens życiu. Rzadko zdarza się ażeby jednostka szukała sensu życia w jednej tylko dziedzinie życiowej. Zazwyczaj występuje kilka wartości najważniejszych decydujących o sensie życia, inne pozostają im tylko podporządkowane.

Przystępując do przeprowadzenia badania zagłębiono się w problematykę systemu wartości rodzinnych młodzieży polskiej i badań przeprowadzonych przez prof. Walentybę Ignatczak we współpracy z Centrum Badań nad Rodziną. Badania pani profesor są swoistym wzorem do przeprowadzenia własnych badań.

Młodzież akademicka żyjąca w środowiskach o różnorodnych wpływach ma możliwość wyrobienia sobie poglądów na małżeństwo i rodzinę

- Młodzież akademicka Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Badanie zostało przeprowadzone na grupie studentów z Poznania, którzy podejmują kształcenie na dziennych i zaocznych studiach licencjackich i magisterskich. Młodzież akademicka uważana jest za swoiste „zaplecze” inteligencji jako tej warstwy społecznej, która w niedalekiej przyszłości będzie w dużym stopniu decydować o kształcie państwa [Pająk 2007: 33]. Celem prezentowanego artykułu jest przedstawienie systemu wartości osób uczących się. Nie można zapomnieć, że to nie tylko młodzież, która po szkole średniej kontynuuje edukację, ale to także ludzie mający założone już rodziny, posiadający stałą pracę, którzy z jakiś powodów udali się na studia w późniejszym czasie swojego życia. Obie społeczności stykają się w jednym, tym samym środowisku jakim są studia, jednak obie grupy pragną i dążą do czegoś innego, posiadają inny system wartości.

Badanie zostało przeprowadzone drogą elektroniczną na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Zebrano dane zarówno od studentów uczących się w trybie dziennym jak i zaocznym.

- Czynniki kształtujące postawy młodzieży wobec ich planów zawodowych i życia rodzinnego

Podejmując badanie założono hipotetycznie, że nie można jednoznacznie określić, jakim systemem wartości rodzinnych charakteryzować się będzie młode pokolenie Polaków i jakie będą zachowania rodzinne. System wartości może okazać się prorodzinny, o ile upowszechnią się postawy

oparte na tradycyjnych wartościach, głęboko zakorzenionych w kulturze polskiej. Jeśli natomiast preferowany będzie system negujący życie rodzinne w formie instytucjonalnej, istnieje niebezpieczeństwo dominacji systemu antyrodzinnego. Są to dwa odmienne, przeciwstawne warianty systemu wartości i obecnie trudno określić, który z nich może zdominować społeczeństwo polskie, gdyż wymaga to dużego wysiłku badawczego. Można jednak przyjąć, że przemiany systemu wartości będą zróżnicowane wśród społeczeństwa, a zwłaszcza wśród młodzieży i zdeterminowane wielorakimi czynnikami o różnej sile oddziaływania. Również młodzież nie będzie miała i nie ma jednolitego systemu wartości, gdyż jako grupa niejednorodna podlega różnym wpływom [Ignatczyk 2005: 268].

- **Metodologia badania**

Techniką badawczą, aby zebrać potrzebny materiał empiryczny była sporządzona ankieta, składająca się z czterech części. Efekty badania ukazały, że hierarchia systemu wartości młodzieży nie jest stabilna i powoli ewoluje ku postawom nietradycyjnym. Każdy człowiek, zwłaszcza młody, ma określone plany życiowe, które zamierza osiągnąć. Cele te determinuje w znacznym stopniu uznawany system wartości.

Aspiracje młodzieży

Wśród aspiracji przejawianych przez różnych przedstawicieli populacji szczególnie ważne znaczenie posiada poznanie aspiracji młodzieży. W okresie dorastania u człowieka pojawiają się i rozwijają określone aspiracje, to od ich treści oraz poziomu zależy w dużym stopniu przebieg rozwoju społecznego oraz procesu socjalizacji dorastającej młodzieży. Aktywny jej udział w różnych formach działania, doznawane w nim sukcesy i niepowodzenia. Samopoznanie aspiracji oraz prawidłowości ich funkcjonowania są pomocne w procesie samowychowania i samokształcenia, który sprzyja wszechstronnemu rozwojowi osobistości. Znajomość aspiracji młodzieży może być wykorzystywana przy organizowaniu różnych form działalności kulturowo-oświatowej. Jednym z jej wyznaczników po-

winy być aspiracje uczestników, które w tym celu trzeba poznać. Treść aspiracji młodzieży należy również uwzględnić przy prognozowaniu kierunku rozwoju oświaty, zatrudnienia oraz wytwórczości dóbr konsumpcyjnych. Równocześnie może zachodzić potrzeba właściwego ukierunkowania niektórych aspiracji [Skorny, 1980: 6].

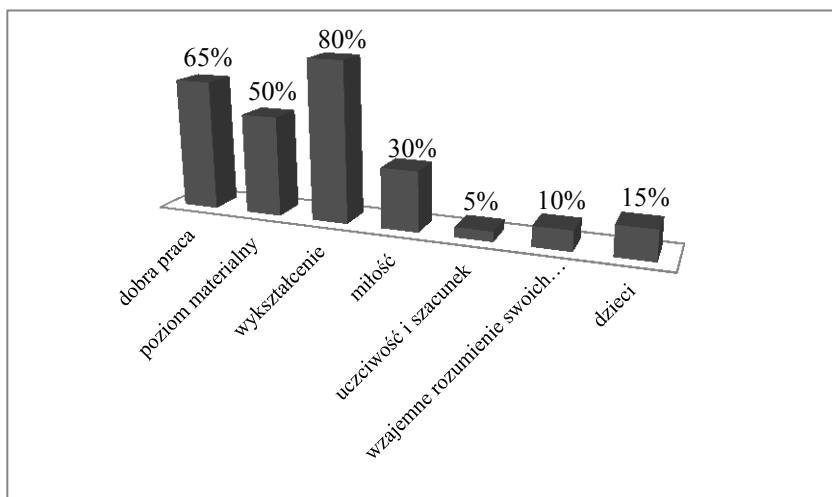
Zgodnie ze sformułowaniem zawartym w Wielkiej Encyklopedii Powszechnej [1962: 417] poziom aspiracji „jest to rezultat działania przewidywany przez osobę wykonującą zadanie lub realizującą jakiś cel”. Według M. Tyszkowej [1972: 59] „poziomem aspiracji nazywamy spodziewany z góry przez jednostkę wynik własnego działania”. W ujęciu A. Janowskiego [1977: 12] poziom aspiracji to „przewidywany przez jednostkę przyszły wynik jej akcji lub działalności w warunkach, gdy realizacja tej akcji lub działalności w warunkach, gdy realizacja tej akcji ma zaspakajać istotne potrzeby jednostki lub przybliżać ją do istotnych dla niej celów”.

Przedmiotem badań są aspiracje określonej populacji czyli młodzieży. Celem takich badań może być również ustalenie zależności aspiracji od płci, wieku, pochodzenia, warunków ekonomicznych oraz niektórych innych czynników. Diagnostyczne badania aspiracji mogą być przydatne przy określeniu hierarchii wartości wytworzonej w danej populacji. Można wtedy stwierdzić, że aspiracje są wskaźnikami odpowiadających im wartości. Jeśli przykładowo zasadniczą wartością dla studenta jest ukończenie studiów i tym samym podjęcie pracy w określonym zawodzie i aspiracje osiągnięcia pozytywnych wyników przy uczeniu się. Jeśli naczelną wartością jest udział w działalności naukowej, to towarzyszą aspiracje dotyczące przeprowadzenia określonych badań. Diagnostyczne badania aspiracji można podejmować także w odniesieniu do różnych innych populacji. Uwzględniając przedmiot niniejszego opracowania w dalszej części zostaną omówione dokładniej badania aspiracji młodzieży za szczególnym uwzględnieniem badań przeprowadzonych w ostatnich latach. Aspiracje należą bowiem do składników osobowości kształtujących się w zależności od wpływu środowiska społecznego oraz całości kształtu warunków życia.

Z tego względu różne aspiracje może przejawiać młodzież wychowana w różnych warunkach społeczno-ekonomicznych, pozostająca w kręgu odmiennych oddziaływań kulturowych.

Wyniki badań

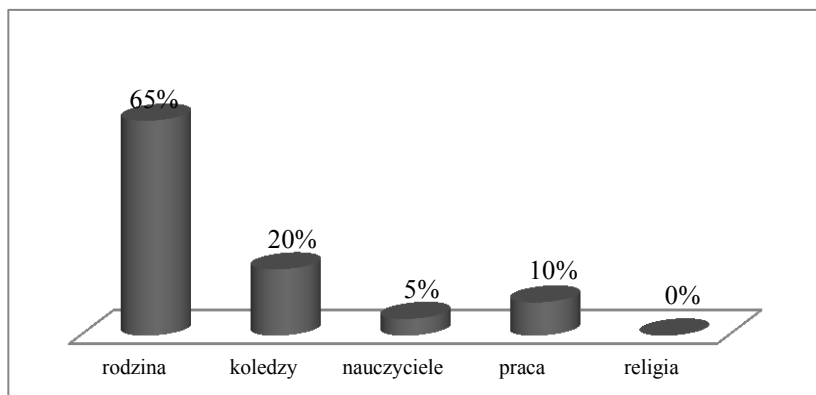
Wśród dotychczasowo przeprowadzonych badań, otrzymano wiele wyników, z których wynika, że respondentami byli w 100% panny i kawalerowie, odpowiednio 70% kobiet i 30% mężczyzn. 40% ankietowanych pracuje zawodowo, są to zazwyczaj umowy zlecenie, o dzieło bądź też darmowe praktyki. Młodzi ludzie starają się już w początkowych latach studiowania zdobyć jak najwięcej praktyki zawodowej, aby w późniejszym czasie łatwiej byłoby im zdobyć pracę w wyuczonym zawodzie. W dzisiejszych czasach można studiować dziennie i pogodzić to z pracą (zapewne w niepełnym wymiarze godzinowym), choć zdarzają się i tacy studenci którzy potrafią iść do pracy na 8 godzin i studiować dziennie, ale należą oni zdecydowanie do rzadkości. Respondenci podczas badania zadeklarowali tryb studiowania jako 65% dziennych i 35% zaocznych. Ciekawą rzeczą może wydawać się fakt, iż większość ankietowany korzysta, mimo pracy zawodowej, ze wsparcia finansowego rodziców. Przeprowadzona ankieta była bardzo obszerna, składająca się z ponad 60 pytań. Na cele niniejszego artykułu zostaną przedstawione tylko te najciekawsze wyniki. Poniżej zostały zaprezentowane odpowiedzi do pytania, co w systemie wartości młodzieży jest ważne? Ankietowani mogli wybrać kilka odpowiedzi. Ponieważ są to młodzi ludzie, którzy w obecnej chwili studiują, najważniejszą wartością wydaje im się wykształcenie, aby ukończyć studia i znaleźć dobrą pracę (65%), co zapewni im odpowiedni poziom materialny (50%). Później ważna okazuje się miłość (30%), dzieci (15%), wzajemne rozumienie swoich potrzeb oraz uczciwość i szacunek. Niestety wartości które kiedyś wydawały się być najważniejsze miłość, uczciwość, szacunek w oczach młodych ludzi stają się coraz mniej ważne.

Rys. 1. Co uznaje Pan(i) za ważne w systemie wartości

Źródło: obliczenia własne

Kolejne pytanie dotyczyło wskazania osób, którzy przyczynili się do ukształtowania takiego systemu wartości. Zdecydowana większość zaznaczyła odpowiedź rodzina (65%). Respondenci mogli wskazać tylko jedną odpowiedź. Co piąta osoba zaznaczyła, że to koledzy mieli największy wpływ na ich system wartości. A nauczyciele, którzy w pierwszej fazie życia powinni dawać przykład młodemu pokoleniu nie mają praktycznie żadnego wpływu na ukształtowanie wartości w życiu młodego człowieka (10%).

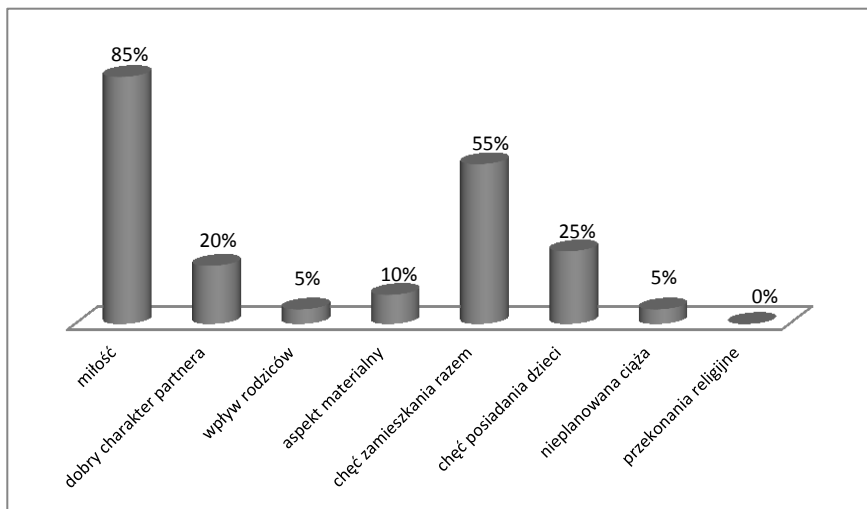
Rys. 2. Na ukształtowany przez Pana(ią) system wartości wpływ miały

Źródło: obliczenia własne

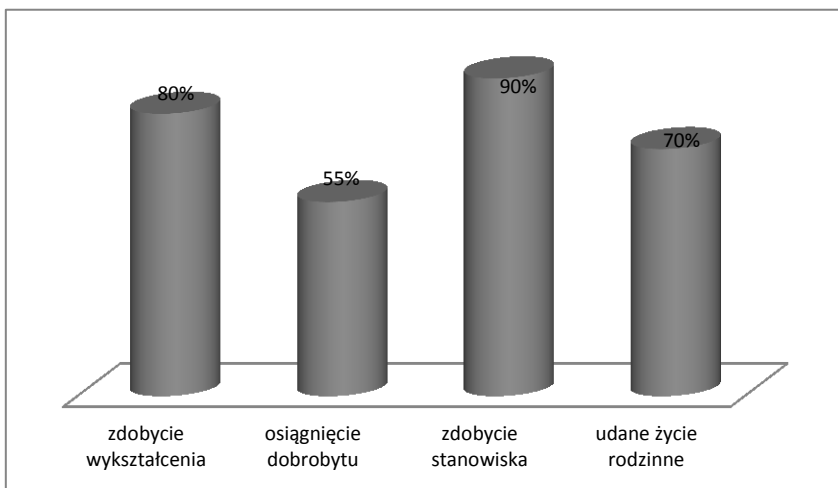
Następne pytania dotyczyły życia rodzinnego. Co według respondenta byłoby powodem zawarcia związku małżeńskiego. Innymi słowy co musiałyby się stać, aby ankietowany zdecydowałby się na ślub? 85% badanych uważa, że wystarczyłaby miłość, aby zdecydowali się na zawarcie związku małżeńskiego. Co druga osoba wzięłaby ślub, gdyby chciała zamieszkać z partnerem (55%). Znaczący wpływ też ma chęć posiadania dzieci (25%) czy dobry charakter partnera (20%). Odpowiedzi respondentów są optymistyczne i dają nadzieję, że być może za kilka lat zwiększy się ilość zawieranych związków małżeńskich i coraz mniej osób będzie mieszkała z partnerem bez ślubu.

Rys. 3. Co byłoby powodem zawarcia związku małżeńskiego przez Pana(ią)

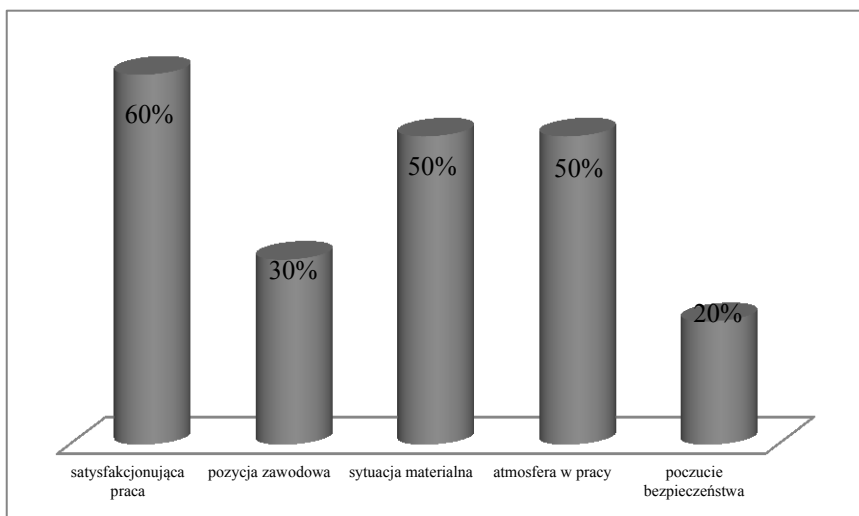
Źródło: obliczenia własne

Późniejsze pytanie dotyczyło celów życiowych. Tutaj respondenci mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi, wskazując najważniejszy cel życiowy. Okazało się, że najważniejsze jest zdobycie stanowiska (90%), następnie zdobycie wykształcenia (80%), udane życie rodzinne (70%) i osiągnięcie dobrobytu (55%).

Rys. 4. Co uważa Pan(i) za swoje cele życiowe

Źródło: obliczenia własne

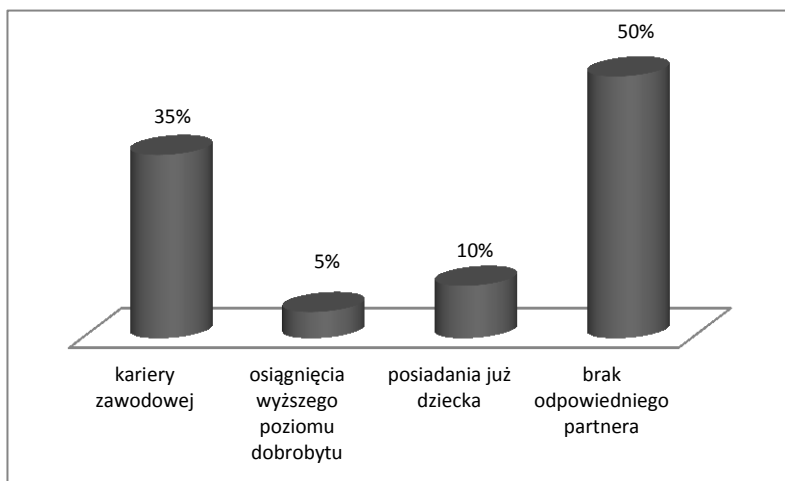
Dalszy ciąg pytań dotyczył kariery zawodowej. Co jest w pracy ważne? Respondenci uważają, że najważniejsze w pracy jest satysfakcjonująca praca (60%). Ważna jest także atmosfera w pracy (50%) i sytuacja materialna (50%). Zadziwiające jest to, że poczucie bezpieczeństwa nie jest już tak ważne. Tylko 20% ankietowanych szukając pracy będzie zwracał uwagę, aby czuć się w niej bezpiecznie.

Rys. 5. W pracy zawodowej są dla Pana(i) ważne

Źródło: obliczenia własne

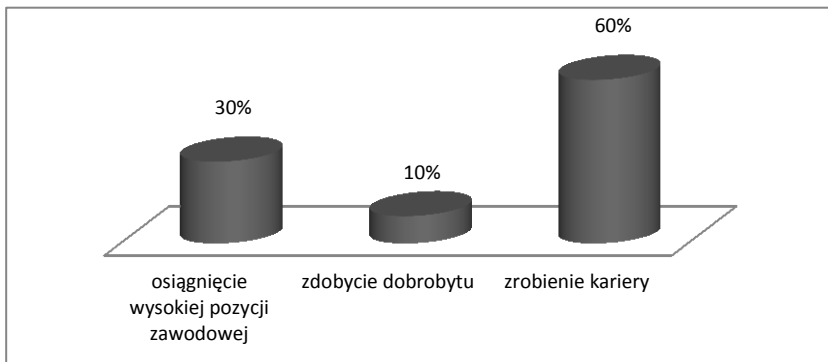
Następne pytania dotyczyły konkurencyjności. Konkurencyjność miała polegać na określeniu z czego respondenci byliby wstanie zrezygnować na rzecz czegoś innego. Co jest dla nich ważniejsze? Tego typu pytania w łatwy sposób określiły system wartości młodych ludzi. Dzięki odpowiedziom dowiedziano się czy to kariera zawodowa czy też życie rodzinne jest ważniejsze w życiu studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Pytanie brzmiało z powodu jakich czynników ankietowany nie wstąpiłby w związek małżeński? Co druga osoba odpowiedziała, że z powodu braku odpowiedniego partnera. Dla 35% respondentów zrobienie kariery zawodowej jest ważniejsze niż wstąpienie w związek małżeńskich. Takie czynniki jak posiadanie dziecka czy osiągnięcie dobrobytu nie okazały się ważne dla tego pytani.

Rys. 6. Z powodu jakich czynników nie podjąłby(podjęłaby) Pan(i) decyzji o wstąpieniu w związek małżeński

Źródło: obliczenia własne

Kolejne pytanie to pod jakimi warunkami po wstąpieniu w związek małżeński respondent nie zdecydowałby się na posiadanie dzieci? Tutaj zdecydowana większość odpowiedziała, że ważniejsze byłoby zrobienie kariery (60%) bądź osiągnięcie wysokiej pozycji zawodowej (30%). Co dziesiąta osoba odpowiedziała, że dobrobyt byłby ważniejszy od posiadania dzieci. To pytanie pozwala dostrzec jak dla młodych ludzi ważny stał się czynnik finansowy, odpowiednia pozycja społeczna. Byliby w stanie zrezygnować z posiadania dzieci, tylko po to, aby zrobić karierę zawodową i zapewnić sobie pozycję społeczną i materialną.

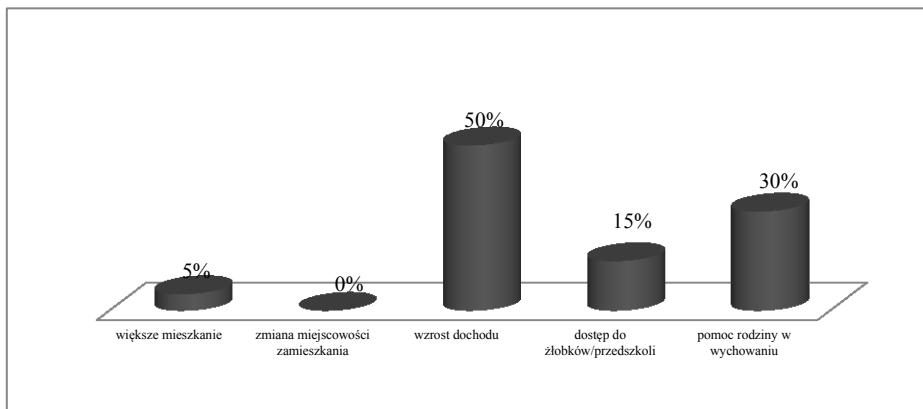
Rys. 7. Pod jakimi warunkami po wstąpieniu w związek małżeński zrezygnował(a)by Pan(i) z posiadania dzieci

Źródło: obliczenia własne

Ostatnie pytanie dotyczyło pod jakimi warunkami ankietowany zdecydowałby się na dziecko bądź też kolejne dziecko? Co druga osoba podaje powód dochodów. Gdyby nastąpił wzrost dochodu można byłoby się zdecydować do dziecko. Ważnym czynnikiem też jest pomoc rodziny w wychowywaniu dzieci (30%) czy łatwiejszy dostęp do żłobków/przedszkoli (15%)

Uzyskane efekty badania potwierdziły, że młodzież akademicka charakteryzuje się tradycyjnym systemem wartości, w którym rodzina i szczęście rodzinne są wartościami cenionymi wysoko. System ten w dużej mierze ukształtowały rodziny pochodzenia. Można stwierdzić, że młodzież poznańska nadal ma prorodzinny system wartości, a erozja tradycyjnego systemu wartości jest i będzie zdeterminowana głównie czynnikami społeczno-gospodarczymi, kształtującymi warunki życia w społeczeństwie polskim.

Rys. 8. Pod jakimi warunkami zdecydował(a)by się Pan(i) na kolejne dziecko

Źródło: obliczenia własne

Młodzieży zależy głównie na zajęciu lepszej pozycji w społeczeństwie, wyższym poziomie wykształcenia. Traktuje to jako element dowartościowujący lecz jednocześnie docenia znaczenie wykształcenia w aspekcie ekonomicznym.

Podsumowanie

Jedno z podstawowych pytań formułowanych dzisiaj pod adresem młodzieży dotyczy przyszłości instytucji małżeństwa i rodziny, od których uzależniany jest w dużej mierze wskaźnik dzietności i bezpieczeństwo demograficzne Polski. Jakkolwiek badania odnotowują daleko idącą liberalizację poglądów obyczajowych młodzieży, małżeństwo, rodzina i chęć posiadania dzieci ciągle należą do mocno akcentowanych i otwarcie deklarowanych wartości życiowych. Gdyby zależało to tylko od deklaracji, przyszłość demograficzna Polski byłaby bezpieczna. Moglibyśmy też być spokojni o pomyślność tworzonych związków i trwałość zawieranych małżeństw. Młodzi ludzie widzą je jako instytucję „miękką”, opartą na miłości, dobrym kontakcie, zaufaniu i partnerstwie, odrzucającą stereotypy w defi-

niowaniu ról kobiecych i męskich. Z społecznego i ekonomicznego punktu widzenia każde społeczeństwo powinno być zainteresowane powstaniem rodzin, w którym będą przychodzić na świat dzieci.

Summary

For several years we have watched worsening demographic situation of our country. Fewer children are born and fewer people choose legalization of their relationships. There are a lot of arguments to explain such a situation. Problem of appropriate work is worth special attention. It is hard for the young people to find decent job for decent salary. The main study objective is showing what kind of values are the most important in Poznan students' life. The study attempts to determine what, according to the youth's opinion, is the sense of life through the value identification. Usually there are several important ones, the rest remains complying.

Literatura

- [1] Ignaczyk, W. 2005. *Postawy młodzieży akademickiej miasta Poznania wobec instytucji małżeństwa*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, zeszyt 4, Poznań.
- [2] Jankowski, A. 1977. *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, PWN, Warszawa.
- [3] Pająk, J. 2007. *Młodzież studencka jako kategoria socjologiczna*, Zeszyt Naukowy WSZ w Częstochowie, Częstochowa.
- [4] Skorny, Z. 1980. *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*, Ossolineum, Wrocław.
- [5] Tyszka, Z. 2002. *Rodzina we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- [6] *Wielka Encyklopedia Powszechna*, PWN, Warszawa 1962, t. I